

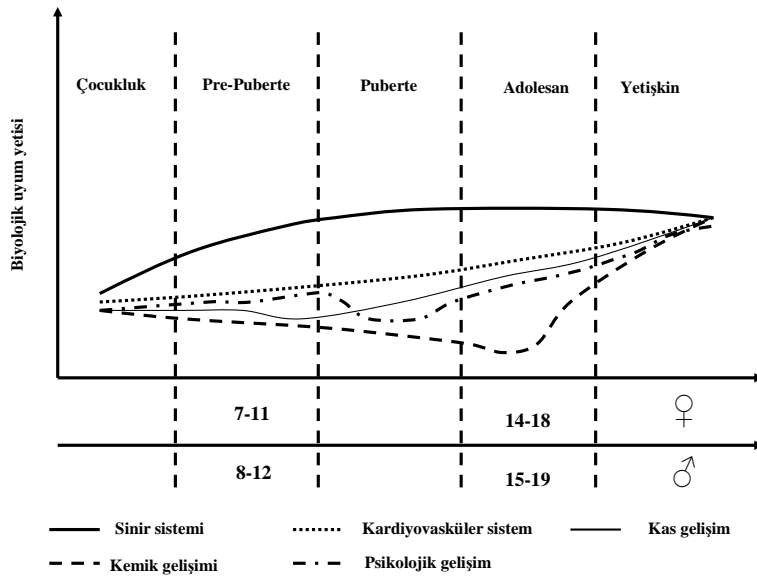
Futbolda Erken ve Geç Özelleşme Sorunları

Caner Açıkada

Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Beytepe 06800, Ankara.

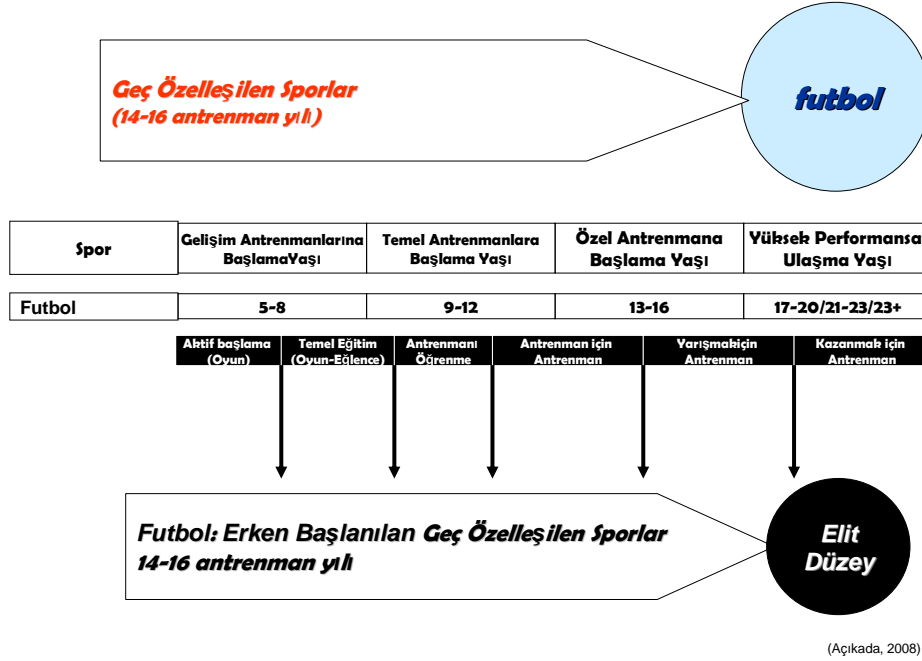
Çocuk ve gençlerin büyüme ve gelişme özelliklerine bakıldığında, birçok farklı özellik ve fonksiyonun, aynı hızda büyüüp gelişmediği görülmektedir. Farklı fonksiyonlar içerisinde en erken ve en hızlı gelişen ve olgunlaşan özelliklerden birisi sinir sistemidir. Kemik ve iskelet sisteminin gelişmesi ve olgunlaşması çok farklıdır ve birçok farklı özelliği etkilemekte veya etkilenmektedir. Bu nedenle boy uzaması bireyler arası farklılık göstermektedir. Bununla paralel olarak kas dokusunun olgunlaşması ve biyolojik gelişimini tamamlaması, buna bağlı olarak kuvvet ve dayanıklılık özelliklerinin ortaya çıkması çok değişik ve karmaşık bir süreç izlemektedir. Kalp dolaşım sistemi, birçok biyolojik süreçten etkilenmekte ve gelişim hızında diğer özelliklerden önemli bir şekilde etkilenmektedir. Hızlı büyüme ve zirve boy hızı, birçok kondisyonel özelliği etkilemektedir. Sinir sisteminin hızlı gelişimi nedeniyle beceri öğrenimi, çabukluk, çeviklik ve koordinasyon gibi özellikler çok erken yaşlarda ele alınması özellikler olarak görülürken; kuvvet, dayanıklılık, laktik anaerobik güç gibi özellikler, büyüme nedeniyle, yetişkinler benzeri yaklaşımları daha geç yaşlarda ele alınması

Biyolojik Yaş ve Biyolojik Fonksiyonların Gelişim İlişkisi

gerekmektedir. Bazı özelliklerin erken, bazı özelliklerin daha ilerlemiş yaşlarda öğretilmesi zorunluluğu; erken ve geç özelleşilen sporlar kavramını getirmektedir. Erken ve geç özelleşilen sporlar, spor dallarının yapısı ve performans bileşenleri gereği, farklı biyolojik evrelerde ele alınma zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Performans sporunda giderek daha erken yaşlarda sporcu seçimi, futbol gibi geç özelleşilen spor dallarında, erken özelleşme yaklaşımlarına neden olmaktadır. Bu durum, gelişmemiş olan bazı biyolojik özellikler nedeniyle, çocuk ve gençlerin erken yaşlarda yapılmaması gereken antrenmanların yapılmasına ve sporcu adaylarının erken yaşlarda biyolojik olarak çok zorlanmalarına neden

olmaktadır. Bu durum, ilerlemiş yaşlarda, erken zorlanmaları nedeniyle antrenmanlara verilmesi beklenen cevapların verilememesine, daha düşük antrenman yapma kapasitesine ve elit oyuncu olma yerine daha düşük düzeyde bir oyuncu olunmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan, büyüme çağında çocuklar çok farklı hızlarda büyüyebilirler. Bir kısım çocuklar erken gelişen, bir kısmı normal, bir kısmı da geç gelişen çocuklar olabilirler. Erken gelişen çocuklar, daha uzun boylu ve atletik özellikler sergileyebilirler. Özellikle yetenekli oyuncu değerlendirmesinde, erken gelişen çocukların daha atletik olmaları ile yetenekli olmaları karıştırılabilir. Erken gelişmiş bir çocuk, kendi yaştlarından daha iri ve atletik olabilir. Bu ilerleyen yaşla birlikte aynı atletik özelliklerini koruyacağı anlamı taşımaz. Bir kısım çocuklar ise aksine geç gelişen çocuklardır ve biyolojik olarak arkadan gelmektedirler. Bu çocuklar yeteneksizmiş gibi görünebilir. Genel olarak yetenek modelli yaklaşımlarda ve yetenek modelinde uzun süreli takip olmayan yaklaşımlarda eğilim; erken gelişen ve daha iri görünen çocukların seçildiği yaklaşımlar yer alır. Bu tutuma bir de "antrenmanlılık" durumu eklendiğinde, erken yaşlarda, erken gelişen ve antrenman yapmışlığı daha çok olan çocukların seçildikleri görülür. Bu nedenle antrenörlerin doğum yaşı (kronolojik yaş), biyolojik yaş ve antrenman yaşı gibi kavramların farkında olması beklenmelidir. Antrenör, erken gelişme, erken özel antrenman, erken yetenek seçimi gibi kavramların farkında olmalıdır. Son yıllarda, akademi liglerinde oynayan 14-15 yaş gurubu ile U16, U17, U18 ve U21 yaş gurubu milli takım oyuncularının, aynı yıl doğumlular arasında yılın daha erken aylarında doğmuş olan

Milli Takımlar Yaş Dağılımı							
	U16	U17	U18	U19	U21	Toplam Sayı	Toplam %
Ocak	4	9	7	8	7	35	25.54745
Şubat	4	4	4	4	4	20	14.59854
Mart	1	3	5	3	5	17	12.40876
Nisan	2	3	2	2	2	11	8.029197
Mayıs	1	1	3	5	4	14	10.21898
Haziran	0	1	1	1	1	4	2.919708
Temmuz	1	1	3	4	0	9	6.569343
Ağustos	3	2	0	1	1	7	5.109489
Eylül	1	2	4	1	1	9	6.569343
Ekim	0	4	2	1	0	7	5.109489
Kasım	0	1	0	0	1	2	1.459854
Aralık	1	1	0	0	1	3	2.189781
Toplam	18	32	31	30	26	137	100

oyunculardan seçildiği görülmektedir. Yılın daha erken aylarında doğmuş çocukların seçilmiş olması; seçildikleri küçük yaşlar dikkate alındığında, o yıllar için erken gelişmiş, kronolojik (doğum) yaşı önde ve en az 8-10 ay daha antrenmanlı çocukların seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu tutum, yılın diğer aylarında doğmuş olup, yetenekli olması muhtemel çocukların “yetenek seçimi” yöntemi nedeniyle ihmal edildikleri anlamı çıkmaktadır.